

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarii in primvm, secvndvm, tertivm, et quintum Ethicorum Philippi Melanchthonis

**Melanchthon, Philipp
Aristoteles**

Argentinae, 1535

VD16 A 3417

In ethica Aristoteles Philippi Melanch.

urn:nbn:de:bsz:31-106587

IN ETHICA

ARISTOTELIS PHILIPPI

Melanch. Enarratio.

I alias artes propter utilitatem admiramur, ut Medicinā, aut Architectonicam, merito placere nobis & hęc ars debet, quę uirtutū descriptionem continet: quia nō minores utilitates ad uitā affert, quā quęuis alia. Primum enim priuatim animos discientium à barbarie ad humanitatem (hoc est, ad ciuilia officia, & ad communem societatem colendam) traducit: quia qui hanc descriptionem norunt, tanquam explicatā uim uirtutum ac pulchritudinem propius intuetur, quā indocti, magis igitur commouentur ad omnia uirtutis officia præstanda. Ab eū enim studia in mores. Deinde hęc ipsa doctrina peperit leges, & omnem rationem gubernandarum Rerum publicarum. Hac enim doctrina illi ipsi scriptores legum, quibus hodie utimur, instituti fuerunt, & res ipsa loquitur publici iuris elementa, & semina in his Philosophorum disputationibus contineri. Quum igitur & ad priuatos mores formandos, & ad iudicanda ciuilia negocia, & publicarum legum intelle

COMMENTARIA

Etum, hæc ars conducatur, facile intelligi potest, magnas & multiplices utilitates ex ea colligi posse.

Secundo, si qua laus est, herbe alicuius aut gemme naturam cognoscere, ponatur etiam in laude, hominis naturam peruidere & perspicere, quid in ea sit optimum, & quo nos uocet ipsa aut ducat ratio nostra. Quid aliud est lapidum aut fruticum uires inquirere, obseruare syderum cursus: nec inter ea uocem nature intra nos ipsos indicantis rectam uiuendi formam exaudire, quam quod ait Poeta, fors sapere, domi planè dormire? Nam hæc philosophorum doctrina nihil aliud est, quam nature nostre quaedam ueluti pictura: & sicut apud Medicum est reperire depictam gemme figuram, colores, uires: ita hic est uidere descriptos motus quosdam, et quasdam opiniones insitas humanis animis, quæ ostendunt, quæ sit recta ciuilitate uiuendi uia: atqui hæc ipsa cognitio, uel si nihil haberet utilitatis, tamè homine dignissima, & liberalissima iudicari debebat. Quæ est enim in hac tota rerum natura res melior atq; præstantior, quam uel uirtus, uel sapientia, uel ueritas: estq; uerissimum, quod Plato scripsit, fore, ut uehementes amores sui excitaret uirtus, si quod simulachrum eius in oculos incurreret. Profecto enim nullum spectaculum est, quod perinde capiat animos atq; delectet, ut uirtus, si propius aspiciere contige-

Philosophorum doctrina.

IN E
 entigerit. Pre
 acinis hominu
 dona sunt. ut P
 tate nos ad co
 tenesse uid
 præstantior a
 sint ille noti
 Postrem
 etrum ad
 puram coll
 telligen Chr
 phicam cons
 fit, uident. N
 ne Christi
 poterit, nisi
 uirg; inter
 Hacten
 propier qua
 re, & quam
 monere & h
 phorum, qui
 inter artifi
 felicitate in
 aliquid uulg
 uilgaris illa
 bendentius e

IN ETHICA ARIST.

contigerit. Præterea illæ ipsæ notitiæ, quas natas in animis hominum philosophi deprehenderunt, Dei dona sunt, ut Paulus docet ad Rom. 2. id quoque inuitare nos ad cognoscendum debet, ne Dei dona contempnissimè uideamur, præsertim quum constet nulla præstantiora in naturam hominum collata esse, quàm sint illæ notitiæ, quæ uirtutem efficiunt.

Postremo prodest conferre Philosophorum doctrinam ad Christianam: ut enim purpura ad purpuram collata rectius dijudicatur, ita melius intelligenti Christianam doctrinam illi, qui ad Philosophicam conferunt, et quantum inter utranque intersit, uident. Non est admiscenda Philosophia doctrinae Christianæ, uerum discernere hanc ab illa non poterit, nisi qui norit utranque. Quid autem inter utranque intersit, aliqua ex parte postea indicabimus.

Hactenus hæc recensuimus, ut scirent auditores propter quas causas hoc scriptorum genus attingere, et quam inde utilitatem petere debeant. Nunc monere et hoc uisum est, uarias esse sectas Philosophorum, quia non omnes peruiderunt uerum. Sicut inter artifices alij alijs præstantiores sunt, nec pari felicitate imitantur eandem faciem Appelles, et aliquis uulgaris pictor, multum enim à uero aberit uulgaris illa pictura. Ita non omnes Philosophi deprehenderunt certa ratione, seu demonstratione, quid

COMMENTARIA

esset rectissimum. Pauci quidam animaduertunt, quorum haud dubie diuinitus animi ad talium rerū inquisitionem exuscitati sunt, in his Aristotelem iure ponimus. Posteriores credo studio dissentiendi à ueteribus, leues quasdam coniecturas, non certas demonstrationes sequuti, totum doctrine genus mutauerunt, non aliter atq; quum Geometriae collegissent. certa ratione magnitudinem solis, alij quidam friuolas rationes sequuti, dissenserunt: ita degenerauit à uero Philosophia recentior Epicureorum, & Stoicorum, quorum utriq; multa contra naturam leuissimis coniecturis moti docuerunt. Accidit enim & Philosophorum pueris id quod scripsit Homerus.

Παυροὶ γὰρ τοὶ παῖδες ὁμοιοὶ πατρὶ πέλονται.

οἱ πλείονες, κακίους, παυροὶ δὲ τὴν πατρὸς ἀρείους.

Et haud scio, an Deus permiserit hoc modo halucinari ingeniosos homines, ut ostenderet ne quidē in naturae corporalis inquisitione uerū teneri posse, nisi ipso monstrante. Stoici uerò etiam noua uocabula genuerunt, ut quàm longissime à communi sensu in docendo discederent. Nos uerò Aristotelem sequamur simplici quadam uia, & ordine ad docendum accommodato, seu iusta μεθόδῳ, & usitatis uerbis omnia quae tradere instituit proponentem.

Ita fit

IN ETHICA ARIST.

Ita fit, ut quàm minimum deerret à uero, dum & ordine, & simpliciter docere studet. Est enim ueritas oratio simplex.

DE DISCRIMINE CHRISTIANÆ DOCTRINÆ, & PHILOSOPHIÆ.

Qui nihil inter Philosophiam, & Christianam doctrinam interesse existimant, & idem doctrinæ genus Philosophiam ac doctrinam Euangelij esse putant, ij in magno errore uersantur, & tamen huic opinioni applaudunt multi magni, ut uidentur homines. Sunt alij quidam illiterati, qui uociferantur præcepta Philosophica cum pietate pugnare, eaq; simpliciter damnant: qui quoniam in scitiæ ac stultitiæ suæ religionem prætexunt, planè sunt, ut est in prouerbio, ὅσοι ἄποτες μυσήγισα. Quanquam autem quid sentiendum sit de his studijs Philosophicis, sepe aliàs diximus: tamè quoniam hic locus proprie id postulat, breuiter & hic sententiam nostram recitabimus.

Philosophia nihil tradit de uoluntate Dei, nihil de remissione peccatorum, nihil de timore, de fiducia erga Deum. Tantum docet præcepta de æterna & ciuili consuetudine uitæ, sicut publicæ Leges ciuitatum. At Euangelium exponit nobis uoluntatem Dei, remittit peccata, pollicetur Spiritum san-

COMMENTARIA

Discrimē
Philoso-
phie &
Evangelij.

Autē, qui corda piorum sanctificat, & uitam eter-
nam affert. Interea foris sinit nos uti moribus ciui-
libus, sicut cibo, potu, uestitu utimur. Et ut cibus, po-
tus, uestitus, res corporales sunt, quæ non pertinent
ad fidei iustitiam. Ita mores ciuiles, nō pariunt cor-
dis iustitiam. Proinde toto coelo errant, qui nihil in-
ter Philosophiam & Euangelium interesse iudicāt.
Nam Philosophia tota nihil continet, nisi præcepta
de externa actione, qua, ut ita dicam, tanq̄ in scena,
in hac ciuili societate hominū utendum est. Euange-
liū uerò longe alia profitetur. Non enim uenit Chri-
stus in mundū, ut præcepta de moribus doceret, quæ
iam ante norat ratio, sed ut remitteret peccata, ut
credentibus in ipsum donaret spiritum sanctum. Et
tamen, ut Magistratus approbat, ita ciuilem consue-
tudinē uitæ probat, uult mores esse ciuiles, & hu-
manos, hoc est, nō pugnantes cum ratione naturali,
seu cum iudicio rationis. Vt enim iudicium rationis
in alijs corporalibus rebus ualet, in ædificando, in
numerando, ita ualet in regendis moribus ciuilibus.

Quantum enim ratio de uoluntate Dei iudica-
re ac statuere sine uerbo Dei, & sine fide nequeat.
tamen est bona Dei creatura condita ad iudicanda
ea, quæ sensibus subiecta sunt, quæq̄ ad hanc corpo-
ralem uitam retinendam ac regendam conducunt:
quibus in rebus si quis ea quæ ratio certa demōstra-
tione

IN ETH

one deprecandi.
que. Magis enim
de moribus, quan-
impari, obtemper-
tor a degenerant
in natura, amor
les mali affe-
phis, cui leges
Vult autem Di-
etiam, qui non
cui docuit Pau-
Viginti leges
pietate, ita nec
nate & leges
sententijs, quæ
manis, quas
communem
ledendam, fo-
gistratus g-
uanda, sum e-
aliud est Phi-
dum explic-
ra ciuitatis
& illius
puit, quam
tate præce-

IN ETHICA ARIST.

tione deprehendit, aspernatur, is aspernatur Dei opus. Mansit enim in ratione iudicium seu notitia de moribus, quanquam affectus omnes sint, nec & impuri, obtemperent iudicio rationis, postquam natura degenerauit corrupta peccato originis. Heret in natura, amor nostri, amor uoluptatum, & similes mali affectus, quos non eximunt animis Philosophia, aut leges, tantum reprimunt seu coercent. Vult autem Deus aliqua disciplina coercenti illos etiam, qui nondum Spiritu sancto gubernantur. sicut docuit Paulus, quum ait: Lex est iniustis posita. Ut igitur leges Rerumpublicarum non pugnant cum pietate, ita neque philosophica precepta. Sunt autem nata & leges illae, & Philosophia ipsa ex quibusdam sententijs, quae diuinitus scriptae sunt in animis humanis, quas sepe uocamus Leges naturae, ut sunt, communem societatem esse iuuandam, neminem esse ledendum, sobolem esse alendam, parandum esse Magistratibus, gratiam esse reddendam, pacta esse seruanda, uim esse prohibendam, & similes aliae. Nec aliud est Philosophia, quam harum sententiarum quaedam explicatio, & enarratio. Enarrant eas, & iura ciuitatum. Sed Philosophi diligentius excusserunt, & illustrauerunt eas. Itaque aliquanto plura precipiunt, quam Legum conditores, qui ea tantum ex naturae preceptis excerpunt, quae ad ciuium tranquillitatem

Leges naturae

COMMENTARIA

ratem, & ad dirimendas controuersias, necessaria sunt. Philosophi autem omnia honesta, quoad ratio perspicere potest, colligunt, etiam si quaedam non omnino necessaria sint ad pacem: ut ius publicum non cogit dare egenti, cui nihil debes. At Philosophus iubet te colere beneficentiam. Iura non ubique ingratos puniunt. Philosophi ubique præcipiunt gratitudinem. Ex his intelligi potest, non pugnare Philosophiam cum Euangelio, imò ut Legibus publicis obtemperare rectum est, ita rectum est & Philosophicis præceptis parere: & probantur præcepta ad Rom. 2. uocat enim Paulus ueritatem Dei.

DIFFERUNT CHRISTIANAE

& Philosophicæ uirtutes.

HAtenus de doctrinae usu diximus, unde aliqua ex parte intelligi potest, quid inter uirtutes ipsas intersit. Philosophicæ uirtutes sunt, quæ honesta opera, & consentanea rationi, seu legibus foris exprimunt, & efficit hæc humana uoluntas suis ipsa uiribus. Sunt autem hæc in tanta imbecillitate naturæ, & in his insidijs diaboli exiguæ: quare sentiendum est ita nostras uires efficere posse honesta opera, ut egra corpora incedere possint: hæc enim & per se statim defatigantur, & leuiter impulsæ cadunt. Ita humane uires sæpe affectuum uehementia superantur, sæpe à diabolo præcipitantur ut ruant.

Nec

IN ETHICA ARIST.

Nec Philosophia aduersus hæc ostēdit efficaciam remedia. Nam effectus eijcere ex animo ratio non potest, ut amorem gloriæ, aut uoluptatum, cohercere aliquā tulum potest, & quidem apparet sæpe mirari Philosophos, unde tanta sit imbecillitas, tanta malorum affectuū seuitia in animis, hanc Christianæ literæ docent ex peccato originis existere. Est enim maleficio diuina debilitata natura, posteaquam Adā lapsus est, & de diaboli insidijs solæ Christianæ literæ docent. Philosophi quanquam uiderent quosdam designare immania facinora, & à communi natura abhorrentia, tamen auctorem flagitiorum talium non uiderunt. Poëtæ res ipsa cōgūt, quum nullam in natura causam tantæ immanitatis uiderent, dicere, tales agitari furij, ut in tragœdijs apparet. Debet itaq; nobis hoc quoq; nomine charior esse doctrina Christiana, quod tam clare ostendit nobis uitiorū humanorum causas. Deinde quod etiam remedium aduersus illa exhibet, promittit enim spiritum sanctū qui gubernet, & custodiat eos qui confidunt Christo

Christianæ uirtutes propriæ sunt, Timor Dei fiducia erga Deum, diligere proximum, deponere uoluptatum & gloriæ amorem, castitas &c. Atq; hæc efficit in pijs spiritus sanctus.

Augustinus inquit se scripsisse alicubi hominem iustum esse, si uiuat secundum optimam sui partem:

Christi-
anæ uirtu-
tes.

COMMENTARIA

id recantat deinde dicens, nondum esse iustum hominem, si tantum secundum optimam suae naturae partem uiuat, sed si à spiritu sancto gubernetur. Porro externa iustitiam postulat Deus ab omnibus, adeoque ab his etiam, qui non sunt renati ex Deo. Est igitur praestanda ut sepe diximus.

Postremo non obseruent studiosi Philosophiam de moribus externis precipere, Platonici imitatione Christianae doctrinae funxerunt καθεστῆκαε, uirtutes, quibus animi purgentur, sed illas nugae commentus est diabolus, ut obscuraret doctrinam Christianam, et opinionem faceret imperitis doctrinam Christianam, nihil differre à Philosophia, et rationis uires ad recte uiuendum, et ad omnes morbos sanandos satis esse.

ARGUMENTVM PRIMI LIBRI.

Primus liber ethicorum docet esse aliquem finem, ad quem homines proprie conditi sint, eumque finem uocat felicitatem. Colligit autem certa demonstratio

finem hominis esse uirtutem seu actionem uirtutis, quia propria actio uniuscuiusque rei finis eius est, sicut solis illustrare mundum, finis est ac proprium opus. Hominis autem propria actio est, actio secundum uirtutem. Nam uoluptates sensuum sunt nobis communes